

BO‘LAJAK TIL O‘QITUVCHILARINING INTEGRALLASHGAN TIL KO‘NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHDA AUTENTIK MATERIALLAR VA INTERAKTIV METODLARNING O‘RNI

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti

Rahmonberdiyeva Karima Saydanovna

Pedagogika bo‘yicha falsafa doktori, dotsent

Annotatsiya: Mazkur maqolada bo‘ljak chet tili o‘qituvchilarining og‘zaki va yozma nutq ko‘nikmalarini integrallashgan holda shakllantirishda zamonaviy interaktiv metodlar va autentik materiallardan foydalanishning o‘rni yoritilgan. Jumladan, dars jarayonida aqliy hujum, keys-stadi, rolly o‘yin, debatlar, prezentatsiyalar kabi faol usullardan, shuningdek, audio, video, internet manbalari, gazeta va jurnallar kabi autentik vositalardan foydalanish orqali talabalarning til ko‘nikmalarini real kontekstda mustaqil rivojlantirish, nazariy va amaliy bilimlarni kasbiy faoliyatda qo‘llay olishiga sharoit yaratilishi tahlil qilinadi. Integratsiyalashgan yondashuv til o‘rgatish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: autentik materiallar, interaktiv metodlar, integrallashgan til ko‘nikmalari, chet tili o‘qituvchilari, og‘zaki va yozma nutq, aqliy hujum, rolly o‘yin, keys-stadi, prezentatsiya, muloqot malakasi

Auditoriya mashg‘ulotlarda darslik va o‘quv qo‘llanmalardan tashqari autentik materiallar: audio, video, gazeta va jurnallar, internet manbalaridan, elektron ta‘lim vositalari va interaktiv usullardan foydalangan holda aqliy hujum, keys-stadi, loyihalar tayyorlash, rolly o‘yin, debatlar, prezentatsiyalardan foydalanib, bo‘ljak til o‘qituvchilariga tilning og‘zaki va yozma shakllarini integrallashgan holda o‘rgatish, turli kontekstlardagi muloqot malakalarini mustaqil rivojlantirish, o‘rganilayotgan chet tili ko‘nikmalari to‘g‘risidagi amaliy va nazariy bilimlarini takomillashtirish hamda egallangan bilim, ko‘nikma, malakalarini kasbiy faoliyatida

erkin qo‘llay olishlarini ta’minlaydi. Mazkur dasturning “Mustaqil ta’lim ko‘nikmalari” moduli OTMlarda ta’limning dastlabki bosqichida 1-semestorda tashkil etiladi. Mustaqil ta’lim ko‘nikmalari fanini o‘zlashtirilishi natijasida talabalar quyidagi bilim, ko‘nikma va malakalarni, jumladan umumiy o‘rta va o‘rta maxsus (maktab, litsey, kollej va oliy ta’lim tizimlarida o‘quv jarayoni va ularning farqli jihatlarini taxlil qilish, o‘qituvchiga tobelik tamoyilidan talaba mustaqilligiga tomon yo‘lni tanlash, mustaqil bo‘lishning (bilimlarni mustaqil o‘zlashtirish) ahamiyati haqida tasavvurga ega bo‘lish, ta’lim olish uslublari va moyilliklari, sensor ta’lim uslublari (vizual, audio, kinestet, taktil), ta’lim uslublarning Xani va Mamford tasnifi (nazariyotchi, aktivist, reflektor, pragmatik), introvert va ekstrovert ta’limni bilish, yaxshi bilim olish uchun ta’limning samarali uslublari bilishi va ulardan oqilona foydalanish, o‘zining til bilish darajasini umume’tirof etilgan xalqaro me’yorlar (CEFR) ga muvofiq baholash, SMART maqsadlarni aniqlash, chet tilini o‘rganishdan maqsadni to‘g‘ri belgilash, refleksiya, ta’lim muassasasi va undan tashqarida vaqtdan unumli foydalanish, vazifalarni aniqlash va personalizatsiya qilish, kutubxonalardan unumli foydalanish, internetdan maqsadli va samarali foydalanish, plagiat (ko‘chirmakashlik) ga yo‘l qo‘ymaslik, imtihon va testga tayyorgarlik ko‘rish kabi mustaqil ta’lim ko‘nikmalarini bosqichma-bosqich egallab borish ko‘nikmalariga ega bo‘lishlarida tayanch vazifani bajaradi. Mustaqil ta’limni tashkil etish, mustaqil ta’lim topshiriqlarini tanlash va ularga qo‘yilgan talablar, bo‘ljak ingliz tili o‘qituvchilarining mustaqil ta’lim ko‘nikmalarini, kommunikativ kompetentligini rivojlantirish muammosi xorijlik metodist, lingvist, pedagog olimlarning ilmiy tadqiqod ishlarida o‘rganilgan bo‘lib, mazkur tadqiqotlar natijada ingliz tili o‘qitishning talabaga yo‘naltirilgan yondashuv kontekstida “avtonomlik”, avtonom o‘rganish (autonomous learning), “til o‘rganuvchi avtonomiyasi” (learner autonomy), “mustaqil ta’lim ko‘nikmalari” (independent study skills) kabi tushunchalar keng qo‘llanila boshlandi. Avtonom o‘rganish “mustaqil ta’lim olish”,

“o‘z-o‘zini tarbiyalash” xamda “mustaqil o‘qish” uchun maksimal darajada mas’uliyatni olishi kerak degan tamoyilni anglatadi. Yevropa Kengashining til siyosati dasturi tomonidan "chet tilini egallashning umumevropa kompetensiyalari: o‘rganish, o‘rgatish va baholash" (CEFR) malaka talablari asosida ishlab chiqilgan “Evropa tilining portfoliyosi” (The European Language Portfolio (ELP)² ham talaba avtonomiyasi (learner autonomy), plurilingualizm va madaniyatlararo xabardorlik (intercultural awareness) va kommunikativ kompetensiyalarini rivojlanishini takomillashtirishga qaratilgan bo‘lib, ELP o‘rganuvchilarni tilni o‘rganish uchun mas’uliyatni o‘z zimmasiga olishga undaydi ya’ni mustaqil ta’limni zaruratini nazarda tutadi. Shuningdek, talabalarning SEFR malaka talablari asosida o‘z-o‘zini baxolash va mustaqil ta’lim ko‘nikmalarini rivojlantib borayotganligini aniq ko‘rishga ko‘maklashadi va talabada o‘ziga ishonch va mamnuniyat hissini oshiradi. (Deskriptorlar talabalarning tushunishlari uchun nisbatan oson, shuning uchun ular nimani maqsad qilib olganliklarini va unga Yevropa Kengashining til siyosati dasturining “Evropa tilining 2 portfoliyosi” (The European Language Portfolio <https://www.coe.int/en/web/portfolio> erishganliklarini ko‘ra oladilar. Agar talabalar taraqqiyotga erishayotganliklarini ko‘ra olsalar, ularda ko‘proq qoniqish hosil bo‘ladi.)

Bo‘lajak ingliz tili o‘qituvchisining o‘rganilayotgan chet tilini OTMda to‘rt yil davomida C1 darajada egallashi uchun mustaqil ta’limni o‘qishning dastlabki bosqichidan “mustaqil ta’lim ko‘nikmalari” fani orqali mustaqil o‘z ustida ishlashni o‘rganadi, o‘z-o‘zini tarbiyalaydi, mustaqil ravishda bilim, ko‘nikma va malakalarni shakllantiradi. Bu esa o‘z navbatida, bo‘lajak chet tili o‘qituvchisi uchun zaruriy kommunikativ kompetensiyalarini, sotsiolingvistik kompetentligini rivojlantirishda mustaqil ta’lim ko‘nikmalarini shakllantirish zarurati va extiyojini oshiradi.

OTMlarda talaba mustaqil ishini tashkil etish, nazorat qilish va 3Littlewood, W. (1997). Self-access work and curriculum ideologies. P.111 baxolash tartibi

tug‘risida namunaviy yo‘riqnomada talabalar mustaqil ishlarini tashkil etishni ikki turga: auditoriyada amalga oshiriladigan mustaqil ta’lim va auditoriyadan tashqarida mustaqil ta’limga ajratilgan. Unga ko‘ra, auditoriyada amalga oshiriladigan mustaqil ta’lim talabalarning nazariy va amaliy bilimlarini o‘zlashtirish darajasini, amaliy mashg‘ulot darslariga (seminar, amaliyot, laboratoriya) tayyorgarlik va uyga berilgan topshiriqlarning bajarilish sifatini tekshirish maqsadida joriy, oraliq va yakuniy nazorat ishlari olish, savol-javob, suhbat, munozara kabi usullardan foydalaniladi. Auditoriyadan tashqarida mustaqil ta’lim fanning ishchi o‘quv dasturida belgilangan soatlar miqdorida mavzu bo‘yicha qo‘shimcha o‘quv materiallarini mustaqil ravishda izlab topishi, taxlil qilishi, o‘zlashtirishi, ijodiy yondashishini talab qiladigan amaliy topshiriqlarni bajarish ko‘rinishida amalga oshiriladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Ismatullayeva, N. R. (2021). On the Introduction of E-Learning Portfolio in the Educational Process. *Current Research Journal of Pedagogics* (2767-3278), 2(09), 35-37.
2. Ismatullayeva, N. R. (2022). POSSIBILITIES OF USING THE INTERACTIVE BOARD IN FOREIGN LANGUAGE LESSONS.«. *O‘zbekiston-Xitoy: Tarixiy-Madaniy*, 77.
3. Исматуллаева, Н. Р. (2022). ЧЕТ ТИЛИ ДАРСЛАРИДА ИНТЕРАКТИВ ДОСКАДАН ФОЙДАЛАНИШ ИМКОНИЯТЛАРИ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(Special Issue 26), 96-98.
4. Ismatullayeva, N. R. (2022). Teaching Translation Methodology in the Foreign Language Classes. *International Journal of Social Science Research and Review*, 5(12), 448-452.

5. Ismatullayeva, N. (2022). CHET TILIGA O'RGATISHDA TARJIMANI O'QUV JARAYONIDA QO'LLASH MASALASI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(Special Issue 28), 224-229.

